Hoe(zo) SPIRIT?

Een brug naar het bestaan van de patiënt en verdieping van het vak.

Dr. Bart van den Brink
Psychiater en Directeur Acuut
GGz Centraal
Zinsymposium
30 oktober 2026

1

disclosure Bart van den Brink

(potentiële) belangenverstrengeling	
voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	• Trainer en mede-eigenaar Eerste Hulp bij Suïcidaliteit (CASE-trainingen)
• sponsoring of onderzoeksgeld • honorarium of andere (financiële) vergoeding • aandeelhouder • andere relatie, namelijk …	• ZonMW subsidie 2024-2026: SPIRIT - Praktijkoplossingen zingeving in GGZ: Handreiking voor professionals, tegemoetkoming aan patiënten, nr. 10960102310035 (€ 68.700) • John Templeton grant: SPIRIT Nederland 2025-2029 (€ 100.000)

2

Betekenis
Verbinding
Verhaal
Inspiratie
Toekomst
Perspectief
Hoop
Identiteit
Doel
Waarden
Samenhang
Roeping
Richting
Bezieling

3

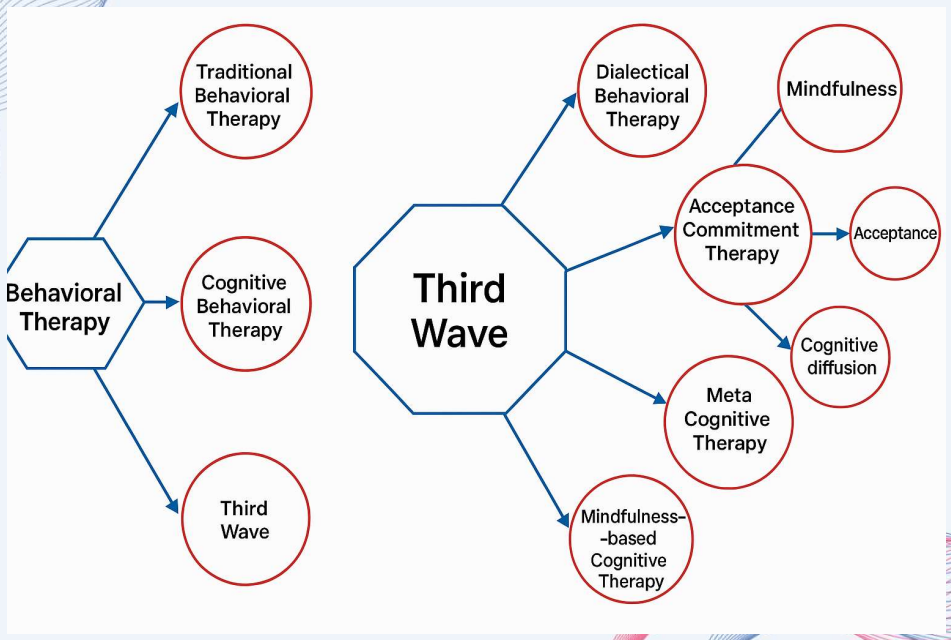

4

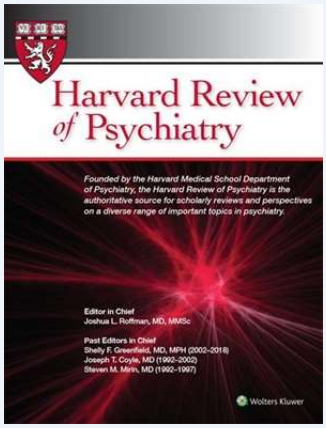
'Ervaart u in deze periode steun uit zingeving of geloof, of worstelt u hier juist mee?'

5

The effect of acceptance and commitment therapy on insomnia and sleep quality: A systematic review August 2020BMC Neurology 20(300):1-18 DOI: 10.1186/s12883-020-01883-1

6

REVIEW

Religiosity, Spirituality, Meaning-Making, and Suicidality in Psychiatric Patients and Suicide Attempters: A Systematic Review and Meta-Analysis

van den Brink, Bart PhD; Roodnat, Rianne BSc; Rippe, Ralph C.A. PhD; Cherniak, Aaron D. MSc; van Lieshout, Kenny MSc; Helder, Sanne G. MSc; Braam, Arjan W. PhD; Schaap-Jonker, Hanneke PhD

Author Information

Harvard Review of Psychiatry 32(6):p 195-206, 11/12 2024. | *DOI:* 10.1097/HRP.0000000000000409

BUY CME TEST Metrics

Abstract

Learning Objective

After participating in this CME activity, the psychiatrist should be better able to:

• Explain current understanding of how religiosity, spirituality, and meaning-making (R/S/M) affect patients with psychiatric diagnoses.

Introduction

R/S/M generally protect against suicidality and suicide. Thus far, reviews on the topic have largely been descriptive, and there are no meta-analyses focused on psychiatric patients. This study systematically evaluates all empirical evidence on R/S/M's potential influences on suicidality for psychiatric patients and recent suicide attempters.

7

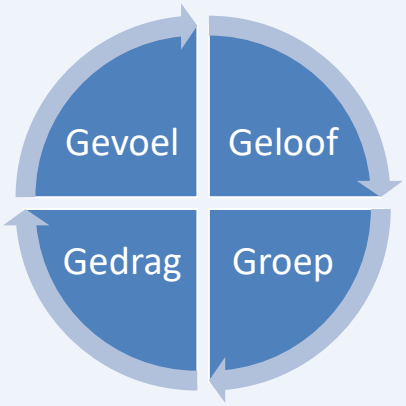
Aspecten Zingeving Religie Spiritualiteit

R/S/M-aspect	Ondersteunend/beschermend (aantal studies; aantal negatieve/niet-significante/positieve effectgroottes)	Maladaptief/belastend (aantal studies; aantal negatieve/niet-significante/positieve effectgroottes)
Geloven en betekenisgeving	Betekenis/doel in het leven (17; 10/9/0) Vertrouwen (3; 1/2/0)	Zoeken naar betekenis (1; 0/1/0)
Erbij horen (verbondenheid)	Religieuze of spirituele verbondenheid/affiliatie (10; 1/11/2) Sterkte van de verbondenheid (3; 2/4/0)	Verandering van religieuze of spirituele verbondenheid (1; 0/0/1)
Handelen (gedrag)	Morele bezwaren tegen suïcide (9; 9/3/0) Religieuze/spirituele belangrijkheid (intrinsieke religiositeit) (12; 4/12/1) Bezoek aan religieuze bijeenkomsten (6; 3/9/2) Organisatorische betrokkenheid (5; 3/2/0) Niet-organisatorische betrokkenheid (6; 2/5/0) Gebed (3; 1/6/0)	(geen studies)
Verbinden (relatie met het transcendente)	Spiritueel en religieus welbevinden (6; 4/6/0) Positieve religieuze coping (5; 2/3/1) Positieve/ondersteunende godsbeelden (2; 2/5/0) Religieuze/spirituele ervaringen (4; 2/5/0) Spiritualiteit (5; 1/8/0)	Religieuze worstelingen (4; 0/3/5) Negatieve religieuze coping (8; 0/5/4) Negatieve/belastende godsbeelden (2; 0/7/0)

8

Beschermend & Kwellend

Aspect

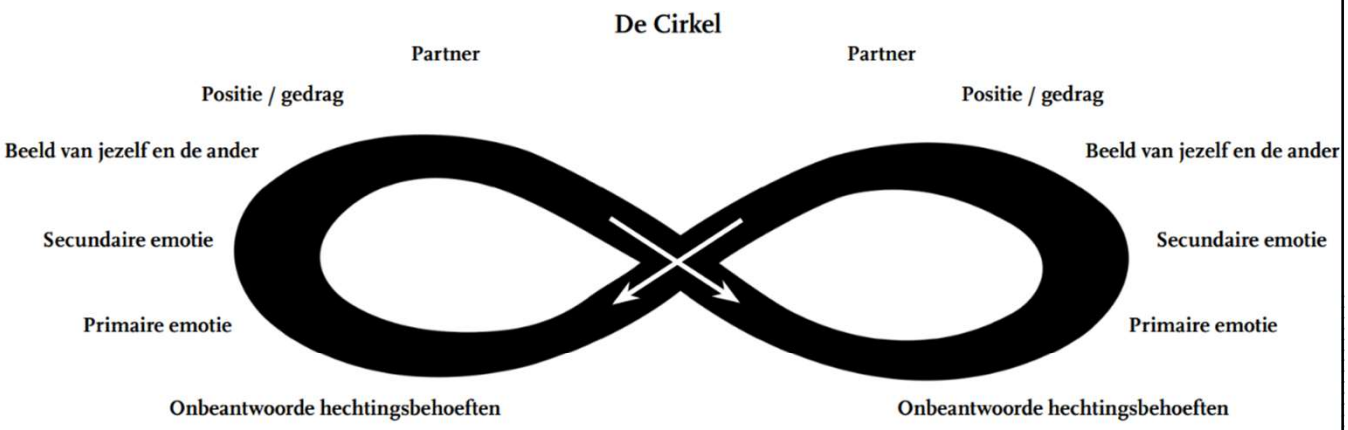

Opvallende kenmerken

- Zin en doel in het leven hebben
- Zoeken naar zin
- Religieuze worstelingen
- Morele bezwaren
- Positief-steunend godsbeeld

9

De Cirkel

Figuur 1. Gehechtheidsinteractiecirkel
Oorspronkelijk: Cycle Copyright (2006) Scott Woolley, only be copied for non-commercial use.
Vertaling: (2009) A. Dingemanse-Bos

Dingemanse, P. W. (2011). Emotionally Focused Therapy voor paren: Raakvlakken met het christelijk geloof. Psyche & Geloof, 22(4), 233-246.

10

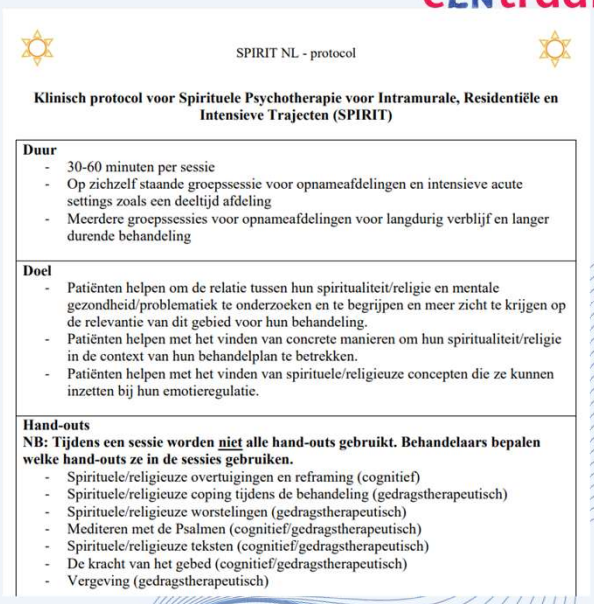
Therapeutische factoren (Yalom & Leszcz, 2020).

- Hoop
- Universaliteit
- Existentiële factoren: sterfelijkheid/dood, vrijheid/verantwoordelijkheid, isolement, zinloosheid
- *'We often ignore these existential givens until life events demand our attention.'*
- *'They create a therapeutic opportunity to catalyze constructive changes in oneself, in one's relationships, and in one's relationships to life in general.'*

11

Wat is SPIRIT?

- Spirituele Psychotherapie voor Intramurale, Residentiële en Intensieve Behandeling
- Deel 1: De relevantie van spiritualiteit bij klachten/behandeling (12-25 minuten – 50% van de sessie)
- Deel 2: Spiritualiteit betrekken in de behandeling (gebruik hierbij een of twee hand-outs) (12–25 minuten – 50 % van de sessie)

SPIRIT NL - protocol

Klinisch protocol voor Spirituele Psychotherapie voor Intramurale, Residentiële en Intensieve Trajecten (SPIRIT)

Duur
- 30-60 minuten per sessie
- Op zichzelf staande groepssessie voor opnameafdelingen en intensieve acute settings zoals een deeltijd afdeling
- Meerdere groepssessies voor opnameafdelingen voor langdurig verblijf en langer durende behandeling

Doel
- Patiënten helpen om de relatie tussen hun spiritualiteit/religie en mentale gezondheid/problematiek te onderzoeken en te begrijpen en meer zicht te krijgen op de relevantie van dit gebied voor hun behandeling.
- Patiënten helpen met het vinden van concrete manieren om hun spiritualiteit/religie in de context van hun behandelplan te betrekken.
- Patiënten helpen met het vinden van spirituele/religieuze concepten die ze kunnen inzetten bij hun emotieregulatie.

Hand-outs
NB: Tijdens een sessie worden niet alle hand-outs gebruikt. Behandelaars bepalen welke hand-outs ze in de sessies gebruiken.
- Spirituele/religieuze overtuigingen en reframing (cognitief)
- Spirituele/religieuze coping tijdens de behandeling (gedragstherapeutisch)
- Spirituele/religieuze worstelingen (gedragstherapeutisch)
- Mediteren met de Psalmen (cognitief/gedragstherapeutisch)
- Spirituele/religieuze teksten (cognitief/gedragstherapeutisch)
- De kracht van het gebed (cognitief/gedragstherapeutisch)
- Vergeving (gedragstherapeutisch)

12

Handouts - overzicht

1. Levensbeschouwelijke overtuigingen en omdenken (cognitief)
2. Zingeving en omgaan met je problemen (gedragstherapeutisch)
3. Spirituele/religieuze en zingevingsworstelingen (cognitief/gedragstherapeutisch)
4. Inspirerende teksten… (cognitief/gedragstherapeutisch)
5. Regie, verantwoordelijkheid en vrijheid (cognitief)
6. Eenzaamheid en verbondenheid (cognitief/gedragstherapeutisch)
7. Inspirerende personen (cognitief)
8. De kracht van meditatie of gebed (cognitief/gedragstherapeutisch)
9. Rouw en verlies (cognitief)
10. Loslaten en vergeven (gedragstherapeutisch)

13

1
+
1
=
3

- Wat maakt(e) je leven zinvol?
- ….
- ….
- SPIRIT *spirit-nl.com*
- ….

- **Aandacht**

Heb aandacht voor zingeving van de patiënt, diens naaste en die van jezelf. Aandacht voor zingeving kan het zorgcontact verbeteren of verdiepen en maakt je werk mooier.

2. Over het belang van zingeving in de psychische hulpverlening - Zingeving in de psychische hulpverlening | GGZ Standaarden

14

15

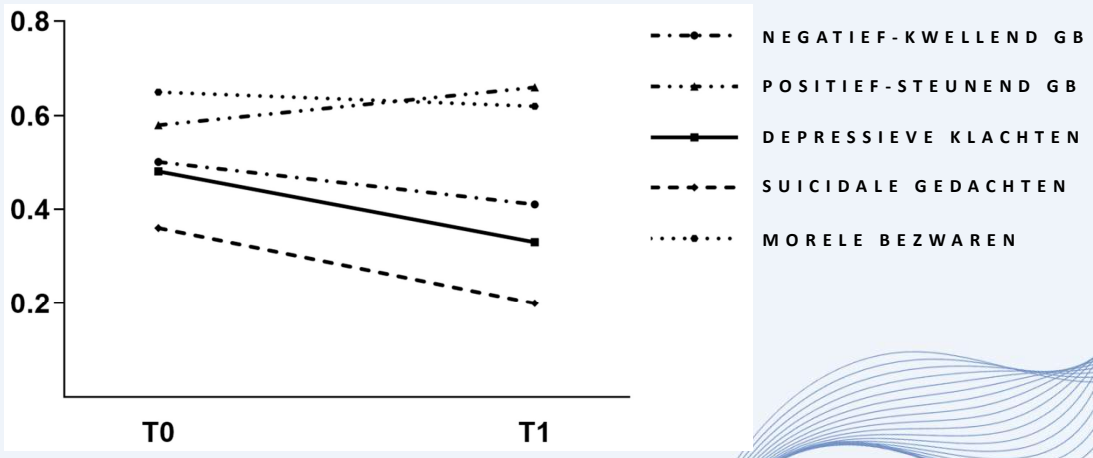
Taal voor verdragen en veranderen

- Het leven is een voortdurend afscheid nemen. *Elisabeth van Heyking*
- De beste manier om aan de toekomst te werken, is door zorg te dragen voor het heden. *Tich Nhat Hahn*
- Er rust geen zonde op degenen die zwak of ziek zijn of geen bronnen hebben uit te geven, als zij oprecht tegenover Allah en Zijn Boodschapper zijn. *Koran 9:91*
- De wond is de plaats waar het licht je binnenkomt. *Rumi*
- Al bezwijkt mijn hart en vergaat mijn lichaam, de rots van mijn bestaan, al wat ik heb, is God, nu en altijd. *Psalm 73:26*
- Als je niet schiet, kun je ook niet scoren. *Johan Cruijff*

SPIRIT-nl.com Handreiking-4.pdf

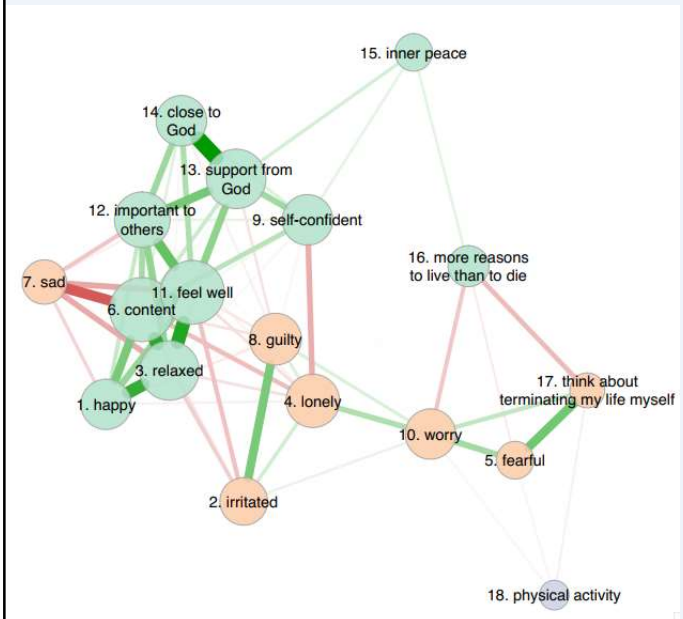
16

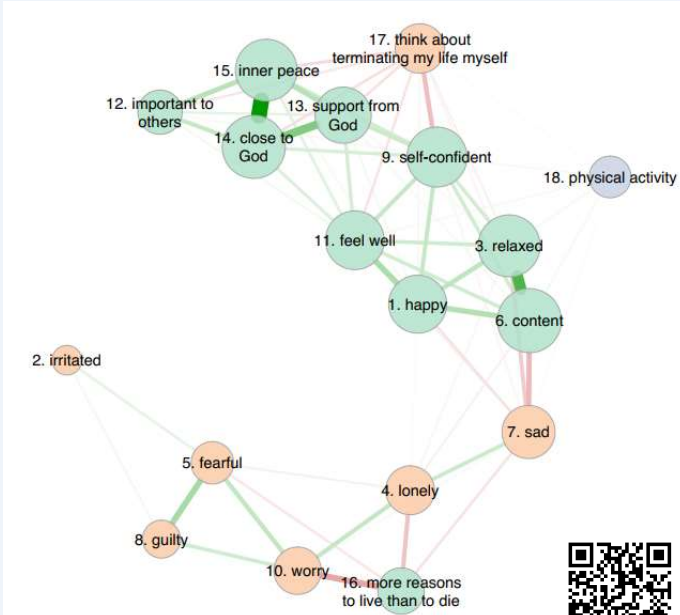
Depressie, Geloof & Suïcidaliteit

Van den Brink e.a., Religions 2024; https://www.mdpi.com/2077-1444/14/4/442

17

18

Waarom SPIRIT in Nederland?

- Religieuze/spirituele zorgbehoeften
- Generieke module zingeving in de ggz
- Goede resultaten in VS
- Goede ontvangst in NL

Betrokken instellingen	Afdeling
Altrecht, Utrecht	Acute klinische opname
GGz Centraal, Amersfoort	Acute deeltijdbehandeling
Eleos, Bosch en Duin	Acute klinische opname
De Hoop, Dordrecht	Intensieve opname
Lentis, Groningen	Centrum voor Integratieve Psychiatrie
Dimence, Zwolle	Deeltijd ouderen
De Hezenberg, Hattem	Behandeling persoonlijkheidsstoornissen

Adviesraad

Prof. dr. Arjan Braam

Prof. dr. Hanneke Schaap-Jonker

Prof. dr. Piet Verhagen

Prof. dr. Rogier Hoenders

19

Tijdlijn SPIRIT

20

Concreet

- Hulpverleners worden getraind om SPIRIT te geven
  - Tenminste een van de groepsleiders is geschoold in het geven van CGT
  - Videotraining (a ongeveer 1 uur)
  - Toets
  - Individueel gesprek projectleider
- SPIRIT groepstherapie wordt eens per week of eens per twee weken aangeboden
- Cliënten krijgen een evaluatieformulier
  - Optioneel: deelname aan diepte-interview en/of focusgroep

21

1

+

1

=

3

- Wat maakt(e) je leven zinvol?
- ….
- ….
- SPIRIT *spirit-nl.com*
- ….

spirit-nl.com

- Aandacht

Heb aandacht voor zingeving van de patiënt, diens naaste en die van jezelf. Aandacht voor zingeving kan het zorgcontact verbeteren of verdiepen en maakt je werk mooier.

2. Over het belang van zingeving in de psychische hulpverlening - Zingeving in de psychische hulpverlening | GGZ Standaarden

22

‘Dual-motor model’

Main Theme	Subtheme
Impact of the intervention	Touching on a personal level
	Helping to cope with illness and complaints
	Contributing to a meaningful change
	Reshaping importance of meaning, spirituality and/or religion (MSR)
Relevance of Follow-Up	Need for guidance after SPIRIT group
	Taboo of spiritual and meaning-making topics
Follow-Up in Private Context	Self-help and personal exercises
	Discussion in social or faith community
Individual follow-Up in treatment	Conversations with group leaders or nursing staff
	Spiritual counselor/individual follow-up
	Integration into treatment goals
	Individual conversations with personal caregiver

“Er waren meer onderwerpen die me ook raakten, maar het is zo vreemd, we praten nooit over zulke dingen. Over wat ziekte of levensgebeurtenissen met je doen. Iedereen maakt dit door op een of andere manier, maar we hebben het er gewoon niet over.”
(Patient interview)

“Gewoon van dag tot dag. Genieten van kleine dingen, zoals met mijn ouders zijn.” (Patient interview).

“Het opende weer een kleine deur. Het gaf me iets om over na te denken.”
(Patient interview)

From Meaning, Spirituality, and Religion in Acute Psychiatry to Public Health: A ‘Dual Motor’ Model
https://www.mdpi.com/1660-4601/23/2/176

23

Zingeving

Maakt ieders leven de moeite waard

24

25